

deSingel

Internationale Kunstcampus

2010-2011 MUZIEKSTUDIO

BEEL LAAG

**CHAMP D'ACTION
& ZWERM**

WO 24 NOV 2010

2010-2011 FROM CAGE TO MINIMAL

JOËLLE TUERLINCKX & B'ROCK
OLV. FRANK AGSTERIBBE
DO 21, VR 22 & ZA 23 OKT 2010

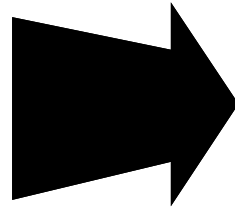
CHAMP D'ACTION & ZWERM WO 24 NOV 2010

RALPH VAN RAAT PIANO
VR 21 JAN 2011

inleiding door Mark Delaere / 19.15 uur / vergaderzaal

begin **20.00 uur**
pauze omstreeks **20.35 uur**
einde omstreeks **21.30 uur**

teksten programmaboekje **Mark Delaere**
coördinatie programmaboekje **deSingel & Diederik Verstraete**

CHAMP D'ACTION

MARCEL ANDRIESEN percussie & muzikale leiding

YUTAKA OYA piano & synthesizer **BENJAMIN VAN ESSER** piano & synthesizer **PIETER MATHYNSSENS** cello **DRIES TACK** klarinet **PETER**

VERDONCK saxofoon **MATTHIAS KOOLE** klassieke gitaar

ZWERM elektrische gitaarkwartet

TOON CALLIER, MATTHIAS KOOLE, BRUNO NELISSEN, JOHANNES WESTENDORP

SPOOR: RZEWSKI

FREDERIC RZEWSKI (°1938)

Winnsboro Cotton Mill Blues (1979)

12'

CHRISTIAN WOLFF (°1934)

In Between Pieces (1963)

8'

FREDERIC RZEWSKI

Main Drag (1999)

13'

pauze

FREDERIC RZEWSKI

To the Earth (1985)

8'

CHRISTIAN WOLFF

In Between Pieces

8'

FREDERIC RZEWSKI

Les Moutons de Panurge (1968)

18'

gelieve uw GSM uit te schakelen

De inleidingen kan u achteraf beluisteren via www.desingel.be
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.

Op www.desingel.be kan u uw visie, opinie, commentaar, appreciatie, ...
betreffende het programma van deSingel met andere toeschouwers delen.
Selecteer hiervoor voorstelling/concert/tentoonstelling van uw keuze.
Neemt u deel aan dit forum, dan maakt u meteen kans om tickets te winnen.

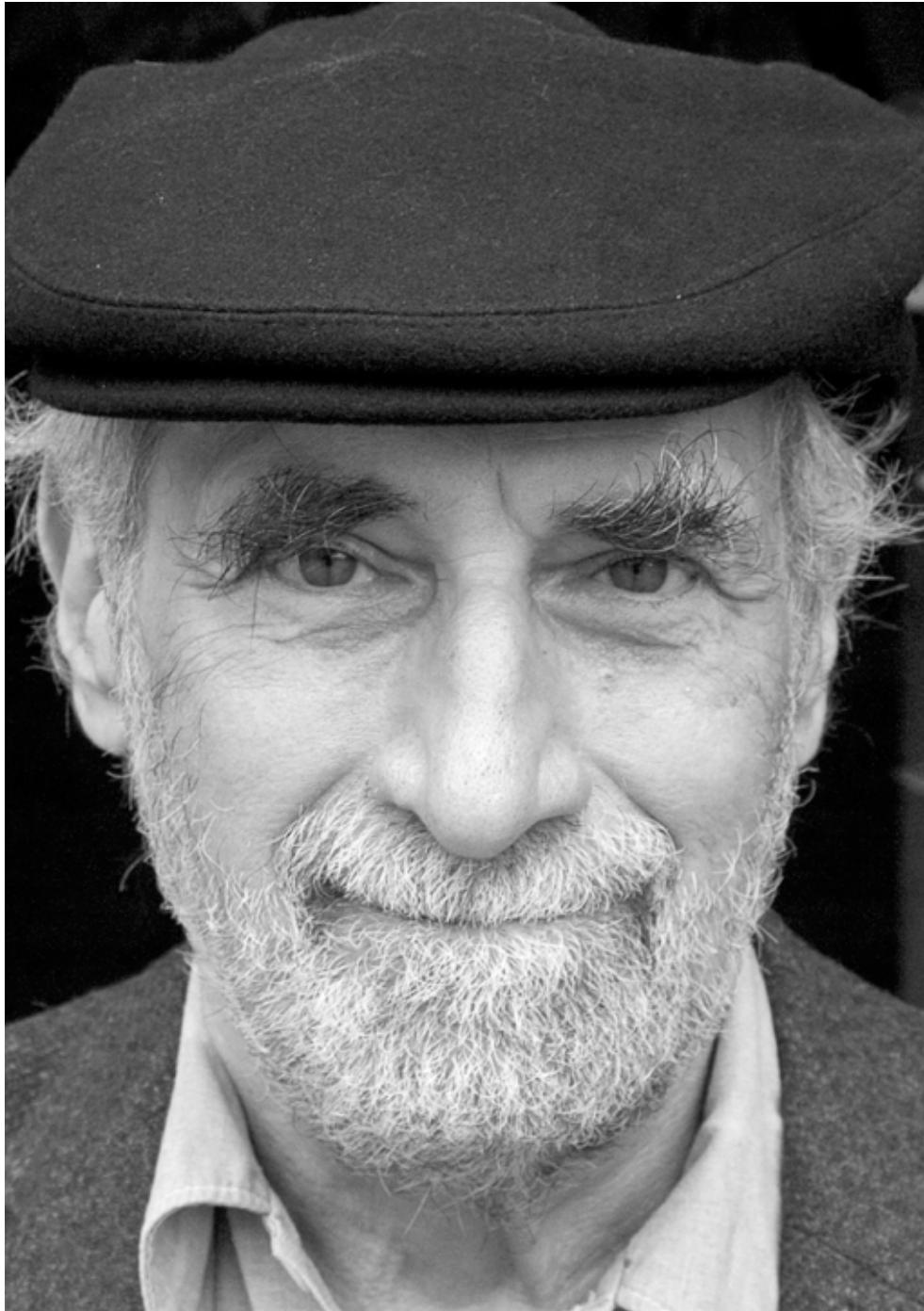

Bij elk concert worden cd's te koop aangeboden door 't KLAverVIER,
Kasteeldreef 6, Schilde, 03 384 29 70 > www.tklavervier.be

Grand café deSingel

open alle dagen 9 > 24 uur
informatie en reserveren +32 (0)3 237 71 00
www.grandcafedesingel.be
drankjes / hapjes / snacks / uitgebreid tafelen

Frederic Rzewski

FREDERIC RZEWSKI - PORTRET VAN EEN PIANIST/COMPONIST

De Amerikaanse musicus **Frederic Rzewski** (~1938) heeft een dubbele loopbaan als pianist en componist. Pianomuziek die initieel voor eigen gebruik geschreven werd, neemt dan ook een groot aandeel in zijn oeuvre in. Rzewski zet daarmee een traditie verder van dubbeltalenten met een grote carrière als virtuoos pianist en als componist. Het is misschien interessant om het profiel van Rzewski in eerste instantie te schetsen op basis van overeenkomsten en verschillen met zijn illustere voorgangers. Hoewel Mozart en Beethoven uitstekende pianisten waren, gaat de vergelijking met hen niet op. Mozart was slechts als kind een 'interessant fenomeen' als pianovirtuoos, terwijl bij Beethoven de virtuositeit als dusdanig onopgemerkt bleef wegens volledig ondergeschikt aan de uitwerking van de vaak strenge muzikale idee. Beethovens tijdgenoot Johann Nepomuk Hummel vestigde zijn toenmalige reputatie van grootste levende componist dan weer wel op zijn verpletterend talent als pianovirtuoos. Het verdwijnen van de pianovirtuoos had in zijn geval ook het verdwijnen van zijn reputatie van groot componist tot gevolg. Door de gewijzigde context kan een componist vandaag zijn reputatie niet meer (uitsluitend) bouwen op instrumentale virtuositeit, en daarnaast hoeven we niet te vrezen dat Rzewski's composities in de vergeetput zullen belanden. Interessanter is de vergelijking met romantische dubbeltalenten als Chopin, Schumann, Liszt of Skrjabin, al was het maar omdat er ook bij hen een perfect evenwicht is tussen beide activiteiten. Zoals Rzewski gelden ze zowel als grote componisten en grote pianisten. Chopins carrière speelde zich af in de aristocratische en burgerlijke salons van Parijs, die van Rzewski op politieke meetings en in alternatieve muziekruimten. Los van de stijlverschillen is deze tegengestelde maatschappelijke context ook hoorbaar in hun muziek: geen groter contrast dan tussen het verrijnde smachten van Chopin en de militante statements van Rzewski. Met Schumann deelt Rzewski de scherpzinnige blik op de hedendaagse cultuur, maar allerminst het streven naar transcendent virtuositeit. Om die te bereiken had Schumann een apparaat laten bouwen om de soepelheid en kracht van zijn vingers langs mechanische weg te vergroten, met een verlamde vinger en een gebroken carrière als pianist tot gevolg. Bij Rzewski heb je daarentegen de indruk dat virtuositeit die door studie bereikt wordt hem niet lijkt te interesseren. Het moet vanzelf gaan, en wat niet vanzelf komt, is muzikaal onvoldoende interessant om er veel tijd aan

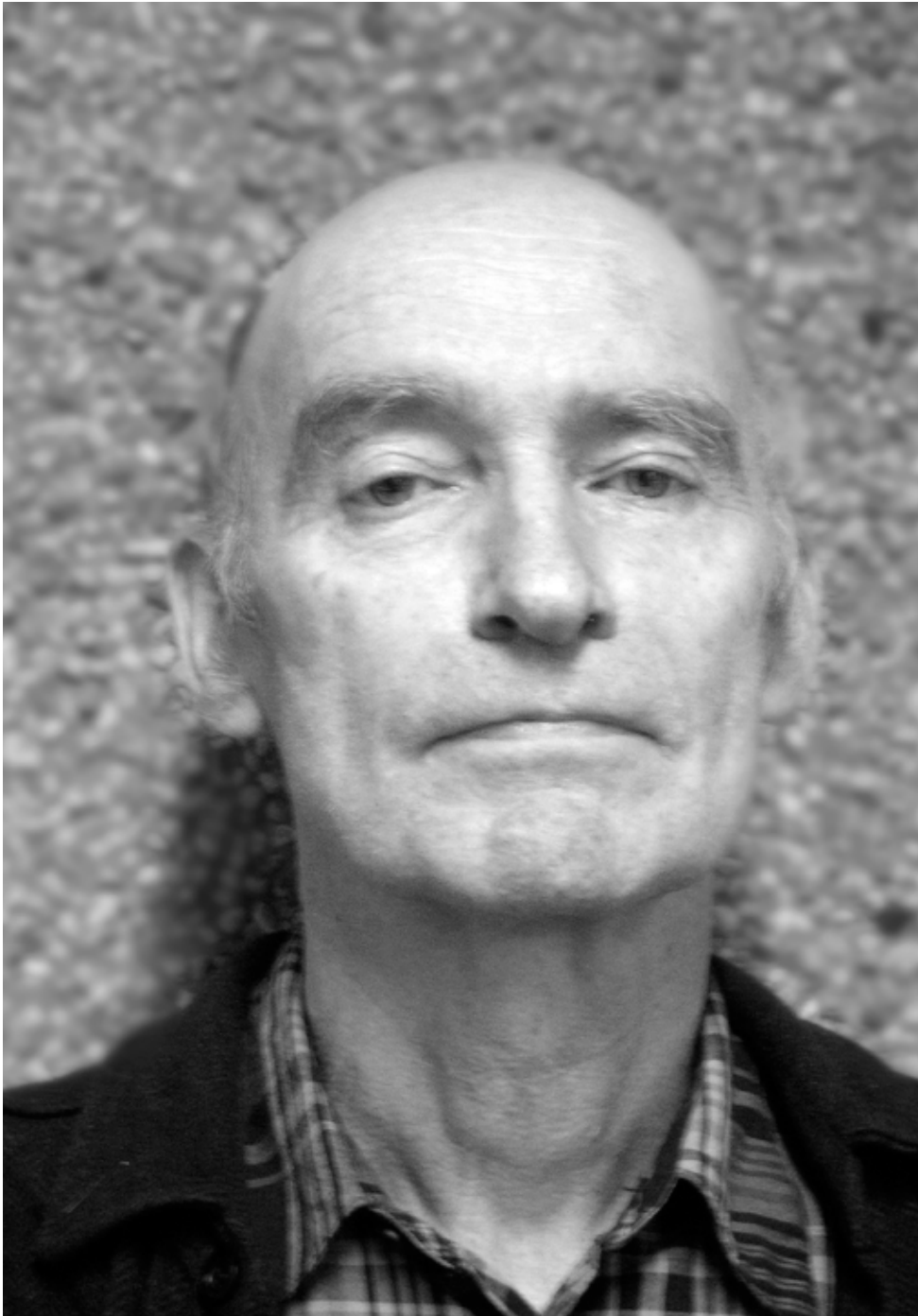
te verspillen. Met Skrjabin deelt Rzewski het verlangen om alternatieve toonsystemen of muziekpraktijken te ontwikkelen. In plaats van die zoals Skrjabin te legitimeren door mystieke theosofische denkbeelden, beroept Rzewski zich hiervoor liever op de socio-economische onderbouw en de maatschappelijke functie van muziek.

De vergelijking met Liszt is misschien nog de meest interessante. Natuurlijk heeft Rzewski lak aan idolatrie en zijn de 'lagere wijdingen' niet aan hem besteed. Maar zoals Liszt gebruikt hij de piano als een experimenteel instrument, dat in staat is tot zowel duizelingwekkende virtuositeit als grootste ascese. Improvisatie is voor beiden een vanzelfsprekende bezigheid en een belangrijke voedingsbodem voor het componeren. Rzewski zal daarbij via improvisatie een grotere creatieve inbreng van andere musici stimuleren. Improvisatie is er bij hem op gericht de autoriteit van de componist en van de partituur te ondermijnen. Zijn activiteiten in het legendarische improvisatie-ensemble Musica Elettronica Viva (1966-71) dat hij samen met Alvin Curran en Richard Teitelbaum oprichtte, zijn uiteraard het best bekend, maar Rzewski heeft overal en altijd geïmproviseerd. Door zijn voornaam te wijzigen in Ferenc en door de compositie van talrijke Hongaarse dansen, rapsodieën en andere fantasieën, trok Liszt mee aan de kar van het muzikale nationalisme. Dat nationalisme is Rzewski vreemd, al stelt hij de Amerikaanse (experimentele) muziek graag voor als een alternatief voor de Europese (moderne) muziekcultuur. Voor Liszt heeft het nationalisme echter een sociale en politieke emancipatorische dimensie, en het is vooral op dit terrein dat Rzewski in de voetsporen van Liszt getreden is. Zoals Liszt zette hij zich in voor een democratisch (hoger) muziekonderwijs dat niet op autoritaire structuren gebaseerd is. Henri Pousseur is er als directeur van het Conservatoire Royal in Luik in geslaagd een alternatief artistiek traject te creëren waarin aandacht voor spontaneïteit, improvisatie en nieuwe muziek in de plaats kwam van het starre hiërarchische systeem van de 'eerste prijzen', het 19de-eeuwse Parijse conservatoriummodel dat tot voor kort het hoger muziekonderwijs in ons land bepaalde. Om die ambitie waar te maken, haalde Pousseur Rzewski naar België. Pousseur had een bovenmatige bewondering voor Rzewski, die als compositieleraar van 1977 tot 2003 Luik in het centrum van de alternatieve nieuwe muziek plaatste.

Frederic Rzewski heeft daarnaast sociale wantoestanden en politieke onderdrukking aangeklaagd en de lof van een alternatief links maatschappelijk model bezongen. De gewijzigde verhouding tussen componist, uitvoerders en luisteraars zoals Rzewski die vormgeeft in tal van zijn werken, is op te vatten als anticipatie van een maatschappijvorm waarin grotere gelijkheid heerst tussen de mensen. Naast een artistiek gaat het dus ook om een sociaal experiment op microniveau, een utopische voorafname

op een betere samenleving. Daarnaast geven ook titels en teksten blijk van zijn politieke betrokkenheid. Twee van zijn bekendste werken, 'Coming Together' (1971) en 'Attica' (1972), geven lucht aan zijn verontwaardiging over een opstand in de Attica gevangenis in New York, die op ongemeen bloedige wijze werd neergeslagen (43 doden). Het grootschalige werk 'The People United Will Never Be Defeated' (1975) heeft het welbekende Chileense strijdlid 'El pueblo unido, jamás será vencido' als thema voor een magistrale reeks van 36 variaties voor piano. De vergelijking met Beethovens 'Diabelli-varianties' is even voor de hand liggend als terecht. Ook de werken die vanavond op het programma staan, getuigen naar inhoud en geest van dit engagement. De '**Winnsboro Cotton Mill Blues**' (1979) voor piano is gebaseerd op een arbeidersprotestlied. De katoenindustrie en de blues verwijzen onmiskenbaar naar slavernij en uitbuiting. Rzewski zet dit werk aan met een obsessief herhaald ritmisch patroon in het laagste register, een zetting die onmiskenbaar verwijst naar Bartoks 'Allegro barbaro'. De barbaarsheid in Rzewski's compositie is echter die van een industriële katoenmolen, die de katoenarbeider tot een machine degradeert. Later klaart de toestand enigszins op door het blues idioom, dat met allusies op de muziek van Rachmaninov en Gershwin doorspekt wordt. Rzewski slaagt er echter in dit vakkundig te deconstrueren. Hij laat de miserie van de blues niet onschadelijk maken door de amusementsindustrie van Hollywood of Broadway! '**To The Earth**' (1985) voor vijf bloempotten en een stem die een tekst citeert van 'Homeric Hymn' (voorwaar een goed gekozen pseudoniem) speelt in op de ecologische problematiek. Een slagwerker bespeelt de bloempotten met sticks; de bloempotten zijn pentatonisch gestemd, wat associaties oproept met oeroude beschavingen die nog in harmonie met de natuur leefden, en met de Chinese beschaving in het bijzonder. '**Main Drag**' (1999) wordt bestempeld als een road-movie. De hobo, een rondtrekkende zwerver die als een paria behandeld wordt, is een sterk uitgewerkt thema in de Amerikaanse (muziek)cultuur. Harry Partch, een van de grondleggers van de Amerikaanse experimentele muziek, trok jarenlang als berooide schooier rond in Amerika.

Ook het centrale stuk van dit concert heeft zowel een muzikaal als een sociaal programma. '**Les Moutons de Panurge**' (1968) is een bekende Franse uitdrukking die een meeloper aanduidt, iemand die zonder nadenken een meerderheid of een beweging volgt. De partituur bepaalt niet hoe groot de kudde moet zijn: ze kan uitgevoerd worden door een 'onbepaald aantal musici dat een melodie instrument bespeelt en door een onbepaald aantal niet-musici dat eender wat bespeelt'. Rzewski suggereert dat deze laatsten een slagwerkinstrument ter beschikking krijgen, waarop ze liefst zo luid mogelijk spelen. Een 'leider' zet een gelijkmatige puls in, maar de schapen kunnen die volgen of niet. De musici spelen eenzelfde melodie

Christian Wolff © Rudi Wilderjans

in een strikte unisono en zeer luid, bij voorkeur elektronisch versterkt. De melodie bestaat uit 65 tonen en er zijn slechts 2 ritmische waarden (achtste en vierde noten: kort-lang). De melodie wordt door de hele groep stelselmatig opgebouwd: 1, 1-2, 1-2-3, 1-2-3-4, etc. Als ze volledig is, wordt ze terug afgebouwd door tonen uit het begin weg te laten 2-65, 3-65, 4-65 etc. Wanneer enkel de laatste noot (65) overblijft, begint een improvisatie. Door het hoge tempo en de enerverende opbouw is dit een zeer virtuoos stuk. Rzewski preciseert nog dat de musici zo lang mogelijk moeten proberen samen te blijven. Als iemand de rol moet lossen, mag hij of zij niet proberen terug aan te sluiten bij de kudde: "If you get lost, stay lost".

Als er een componist uit de context van John Cage's New York School aansluit bij Rzewski, dan is het wel **Christian Wolff** (*1934). Rzewski en Wolff delen hun belangstelling voor systematische processen, voor een gereduceerd muzikaal materiaal en vooral voor de politieke impact van muziek. Ook Wolff ziet een grote emancipatorische rol weggelegd voor muziek. Een compositie moet volgens hem de vrijheid en de waardigheid van de uitvoerder mogelijk maken, en ook luisteraars moeten zo vrij zijn als de musici om de klanken te interpreteren en betekenis te geven. Wolffs 'In Between Pieces' (1963) voor 3 niet nader bepaalde instrumenten sluiten daarbij aan. De titel betekent niet dat het om stukken gaat die tussen andere composities moeten uitgevoerd worden. Hij slaat op de invulling van de muzikale ruimte die tussen 2 tonen tot stand komt. In het eerste deel gebruikt Wolff een alternatief maar vrij gesofisticiseerd systeem om de soms samenvallende, meestal echter elkaar opvolgende tonen te noteren. Elke muzikant plaatst volgens precieze regels een toon tussen de andern ('in between'). Het tweede deel bevat 5 secties die in willekeurige volgorde kunnen gespeeld worden, al moet de uitvoering steeds eindigen met sectie 3. Ook hier moeten de uitvoerders goed naar elkaar luisteren om de plaatsing van hun tonen op muzikaal overtuigende wijze te verzorgen.

Champ d'Action

Champ d'Action werd in 1988 door componist Serge Verstockt opgericht. Op dat moment kwam de hedendaagse muziek in de Vlaamse concertzalen weinig aan bod, de muziek van Vlaamse componisten - zoals de internationaal gewaardeerde Karel Goeyvaerts - werd in eigen land zelden uitgevoerd. Daardoor had Champ d'Action de eerste jaren een echte pioniersfunctie. Sterke bindingen met de hedendaagse beeldende kunst in Vlaanderen zorgden ervoor dat Champ d'Action zich vrijwel onmiddellijk wist in te bedden in het brede veld van de hedendaagse kunst. Dat heeft ertoe geleid dat Champ d'Action ondertussen structureel samenwerkt met MuHKA (Museum voor Hedendaagse Kunst Antwerpen) en regelmatig projecten opzet die een link leggen tussen beeldende kunst, multimedia en muziek. Enkele hoogtepunten van de afgelopen jaren waren een samenwerking met Irvine Arditti (deSingel, 2000), de uitvoering van het acht uur durende 'Heiliger Dankgesang- Kwartet' van Dick Raaijmakers op het Holland Festival en de samenwerking van componist Serge Verstockt en architect Werner Vandermeersch die resulteerde in tien openluchtvoorstellingen van 'Screens' tijdens de Zomer van Antwerpen. 'Screens' werd in 2002 in een gereviseerde versie vertolkt in het Concertgebouw in Brugge in het kader van Format in Brugge 2002. In 2004 schreef Champ d'Action een nieuw elektronisch programma voor de uitvoering van 'Quando Stanno Morendo, diario Polacco 2°' van Luigi Nono en bracht dit werk samen met Josse De Pauw, die zelf een Nederlandse bewerking van de teksten maakte. In datzelfde jaar bereikte Champ d'Action een breed publiek met zijn 'Klokkenproject', een werk van Serge Verstockt voor stadsbeiaarden, dat te horen was op de Grote Markt in Antwerpen. Opvallende projecten in 2005 waren onder meer het 'Groot Minimal Project' in het kader van het Klarafestival in samenwerking met Collegium Vocale en een 'Minimal Project' in samenwerking met Slagwerkgroep Den Haag. In het najaar 2006 bracht Champ d'Action een concert met Vlaamse creaties in het Wien Modern Festival, verschillende uitvoeringen van 'Hallucination City' van Glenn Branca en een integrale uitvoering van de opera 'Hildegard' in Musica Sacra. Naast de structurele samenwerking met partners als MuHKA, Slagwerkgroep den Haag en choreograaf Marc Vanrunxt, werd Champ d'Action vanaf het seizoen 2006-2007 'ensemble in residentie' in deSingel in Antwerpen. Samen met het internationaal Kunstencentrum en het Conservatorium van Antwerpen werkte het ensemble een ambitieus participatieproject uit rond uitvoeringspraktijk, compositie en gebruik van elektronica in de hedendaagse muziek. Centrale gast in dit Laboratoriumproject was de legendarische Sloveense componist Vinko Globokar die ook zelf de workshops voor het slotconcert leidde. In augustus 2007 was Champ d'Action voor het eerst te gast op de Salzburger Festspiele en de Ruhr Triënnale met 'Requiem für eine Metamorphose' van Jan Fabre en Troubleyn, een stuk waarvoor Serge Verstockt de muziek verzorgde. In

het najaar 2007 stond een coproductie met Slagwerkgroep Den Haag op het programma met 3 creaties van de Russische componist Dmitri Kourliandsky, de Nederlands-Cypriotische Yannis Kyriakides en van Serge Verstockt, die het pamfletstuk 'DRIE', dat ook na de succesvolle première tijdens het festival Music@venture een eigen leven ging leiden, schreef. In het voorjaar 2008 bracht Champ d'Action het semi-scenische project 'POWER FLOWER' en het project CRITICAL BAND' in samenwerking met Blindman. Het totaalconcept van deze projecten geeft een duidelijk beeld van waar het ensemble naartoe evolueert. Een ander dergelijk project was 'VOIX INSTRUMENTALISEE', een multidisciplinaire voorstelling waarvoor Serge Verstockt musici en zangers met heel verscheiden achtergronden samenbracht. Champ d'Action stond in 2009 regelmatig op buitenlandse podia. In maart 2009 ging het ensemble met 2 verschillende projecten naar Spanje voor 3 concerten. Later op het seizoen bracht Champ d'Action hulde aan Karel Goeyvaerts in het Holland Festival én het nieuwe muziektheaterfestival van de Vlaamse Opera, deSingel en Transparant. In het najaar trok het gezelschap met het dubbelportret Mauro Lanza/ Raphael Cendo naar het festival Musica in Strassbourg. In het najaar 2009 organiseerde Champ d'Action een concertreeks ter ere van Luc Brewaey's 50e verjaardag. Van de uitvoering in AMUZ verscheen recent een opname op het label E'tcetera. In de toekomst wordt de residentie in deSingel verdergezet en de samenwerkingen met jonge ensembles zoals Zwerm en Collectief Réflexible geïntensifieerd. Enkele belangrijke toekomstprojecten zijn een nieuwe editie van Laboratorium ism. deSingel en het Koninklijk Conservatorium Antwerpen, een voorstelling rond 'Ergodos' (de eerste computermuziek) van James Tenney ea.
www.champdaction.be

Zwerm

Het Belgisch/Nederlands elektrisch gitaarkwartet ZWERM werd opgericht in 2007. Het ensemble ontstond vanuit een gezamenlijke interesse voor nieuwe muziek: gecomponeerd, geïmproviseerd, experimenteel en performatief. De raakpunten tussen al deze elementen van de muziek van deze tijd moeten worden uitgewerkt, de expositie ervan is niet vanzelfsprekend. De elektrische gitaar is in de twintigste eeuw het instrument gebleken van de zogenaamde 'low culture' en 'underground music'. Het is pas sinds vrij kort dat het instrument ook in de gecomponeerde muziek zijn weg heeft gevonden. Toch lijkt de kloof tussen deze twee werelden nog steeds onnodig groot. ZWERM werkt in beide richtingen, zonder om te kijken naar de voormalige grenzen tussen 'high' en 'low culture'. ZWERM legt verbanden, plundert tradities en navigeert tussen de veelheid van stijlen, opvattingen en podia die de muziek van vandaag kenmerkt. Sinds 2008 ZWERM wordt professioneel gesteund door het Antwerps centrum voor actuele muziek Champ d'Action.
www.zwerm.be

BINNENKORT IN DESINGEL

LECTURE RECITALS

FREDERIC RZEWSKI

ON IMPROVISATION, COMPOSITION AND INTERPRETATION.

Spreektaal: Engels

NANOSONATAS-BOOK I (01-7)
NANOSONATA #1 Frederic Rzewski
for Hidayuki Arata
(May 2006)

♩ = 74-88

7 cresc.

p una corda

N.B. - (T) = page turn, when reading from single pages.

DO 25 NOV 2010 20 uur / muziekstudio (ongenummerd)

€8 basis €5 -25/65+ & tickethouders concert wo 24 nov 2010

2010-2011 architectuur theater dans muziek

ABO **TICKETS**

deSingel

Desguinlei 25 / B-2018 Antwerpen
ma → vr 10 → 19 uur / za 16 → 19 uur

www.desingel.be
tickets@desingel.be
T +32 (0)3 248 28 28
F +32 (0)3 248 28 00

deSingel is een kunstinstituut van de Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van

SA STAD ANTWERPEN

Haven van
Antwerpen

dS De
Standaard

Knack
weekblad
FOCUS

Klara

Co
BRA

hoofdsponsor

mediasponsors